

§ 69

Kaupunginkirjaston talousarvioehdotus 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016–2018

HEL 2015-000114 T 02 02 00

Päätös

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta päätti hyväksyä liitteenä olevan kaupunginkirjaston vuoden 2016 talousarvioehdotuksen, vuosien 2017–2018 taloussuunnitelmaehdotuksen sekä investointiosan lähetettäväksi kaupunginhallituksen käsittelyyn.

Vuoden 2016 talousarvioehdotus ja vuosien 2017–2018 taloussuunnitelmaehdotus sekä investointiosa ja näihin sisältyvä henkilöstösuunnitelma on käsitelty henkilöstötoimikunnan kokouksessa 4.5.2015.

Lautakunta on useaan kertaan kantanut huolta kirjastotoimen todellisista kehitystarpeista, lähikirjastojen turvaamisesta ja koko väestömäärältään kasvavan kirjastotoimelle riittävän henkilöstön määrästä. Lautakunta antaa siksi TAE-esityksen käsittelyn yhteyteen lausuman, jossa eritellään investointitarpeita ja toivotaan, että kaupunginhallitus ja kaupunginvaltuusto ottavat ne syksyllä lopullisessa päätöksenteossaan huomioon:

Hyväksyessään kaupunginkirjaston osalta TAE 2016 -esityksen lautakunta toteaa samalla 500 000 euron välttämättömän lisätarpeen kirjastotoimelle, aivan erityisesti investointien osalta.

Kirjaston käyttömenoja kasvattavat keskustakirjaston lisäksi remontoituna avattava Töölön kirjasto sekä Maunulan kirjaston uudisrakennus, molemmat vuodesta 2016 alkaen. Perusongelma on Töölössä vuokranousu ja henkilökuntatilanteen, kuten kesälomasijaisten, kiristymisen sekä Maunulan kirjaston uudisrakennuksen, monitoimitalon, kalustaminen ja varustaminen, sen uusi vuokrataso ja kahden kirjaston samanaikainen aukeaminen ja sisäisten laskutusten nousu. Herttoniemen ja Laajasalon kirjastoille ollaan etsimässä tiloja, joiden vuokrataso on korkeampi kuin nykytilojen. Lähikirjastotoiminnan turvaaminen kaakkoisessa Helsingissä on siellä iso haaste. Kirjastotoimi on tekemässä isoja logistiikka- ja työprosessimuutoksia, jotka edellyttävät investointeja nyt. Investoinneista saadaan hyöty ulos vasta keskustakirjaston avauduttua, koska se helpottaa silloin keskustakirjaston henkilöstöpaineita.

Käsittely

Vastaehdotus:

Juha-Pekka Väisänen: Esitän että kaupunginkirjaston talousarvion raamiin ja taloussuunnitelmaan 2016–2018 kullekin vuodelle lisätään yksi miljoona euroa ja vuodelle 2018 lisäksi yksi miljoona euroa.

Kannattajat: Sami Muttilainen

Vastaehdotus:

Risto Kolanen: Lautakunnan kirjallinen lausuma TAE-päätöksen yhteyteen:

Lautakunta on useaan kertaan kantanut huolta kirjastotoimen todellisista kehitystarpeista, lähikirjastojen turvaamisesta ja koko väestömäärältään kasvavan kirjastotoimelle riittävän henkilöstön määrästä. Lautakunta antaa siksi TAE-esityksen käsittelyn yhteyteen lausuman, jossa eritellään investointitarpeita ja toivotaan, että kaupunginhallitus ja kaupunginvaltuusto ottavat ne syksyllä lopullisessa päätöksenteossaan huomioon:

Hyväksyessään kaupunginkirjaston osalta TAE 2016 -esityksen lautakunta toteaa samalla 500 000 euron välttämättömän lisätarpeen kirjastotoimelle, aivan erityisesti investointien osalta.

Kirjaston käyttömenoja kasvattavat keskustakirjaston lisäksi remontoituna avattava Töölön kirjasto sekä Maunulan kirjaston uudisrakennus, molemmat vuodesta 2016 alkaen. Perusongelma on Töölössä vuokranousu ja henkilökuntatilanteen, kuten kesälomasijaisten, kiristyminen sekä Maunulan kirjaston uudisrakennuksen, monitoimitalon, kalustaminen ja varustaminen, sen uusi vuokrataso ja kahden kirjaston samanaikainen aukeaminen ja sisäisten laskutusten nousu. Herttoniemen ja Laajasalon kirjastoille ollaan etsimässä tiloja, joiden vuokrataso on korkeampi kuin nykytilojen. Lähikirjastotoiminnan turvaaminen kaakkoisessa Helsingissä on siellä iso haaste. Kirjastotoimi on tekemässä isoja logistiikka- ja työprosessimuutoksia, jotka edellyttävät investointeja nyt. Investoinneista saadaan hyöty ulos vasta keskustakirjaston avauduttua, koska se helpottaa silloin keskustakirjaston henkilöstöpaineita.

Kannattajat: Johanna Sumuvuori

Lautakunta hyväksyi vastaehdotuksen yksimielisesti.

1 äänestys

12.05.2015

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Esitän että kaupunginkirjaston talousarvion raamiin ja taloussuunnitelmaan 2016–2018 kullekin vuodelle lisätään yksi miljoona euroa ja vuodelle 2018 lisäksi yksi miljoona euroa.

Jaa-äännet: 4

Päivi Storgård, Johanna Sumuvuori, Johanna Sydänmaa, Timo Vuori

Ei-äännet: 2

Sami Muttilainen, Juha-Pekka Väisänen

Tyhjä: 2

Risto Kolanen, Jani Ryhänen

Poissa: 1

Jukka Relander

Eriävät mielipiteet:

Sami Muttilainen:

Keskustakirjastoa askarrellessa ollaan kokoajan puhuttu ja pidetty esillä yli puoluerajojen sitä ettei se saa vaikuttaa lähikirjastoihin tai henkilöstöön. Nyt on vaarassa käydä niin, ennen kuin edes lapiota on lyöty maahan.

Stadilla on fyrkkaa kuten viime vuosien ylijäämä todistaa.

Kaupunginjohtaja Pajunen on huolissaan lähiöiden publiutumista, on turha jauhaa sosiaalisesta eriytymisestä, jos toimitaan toisin. Kirjasto oli viime laman aikaan monen lähiön ainoa henkireikä ja vaihtoehto keppanalle ja karaokelle

Kirjasto pitää turvata lähiöissä ja eri kaupunginosissa ja siellä tulee olla riittävästi jengia duunissa. Tähän täytyy löytyä tahtotilaa ja laittaa hilloa kiinni. Asiantuntemuksen lisäksi henkilökunnalla on ihmisille suuri sosiaalinen merkitys.

Kaupunki kasvaa ja ihmisten sivistystä on syytä ylläpitää jatkossakin. Kirjasto yhdistää eri-ikäiset, kulttuuritaustaiset ja sosiaalisessa asemassa olevat ihmiset

Juha-Pekka Väisänen:

Keskustakirjaston hankesuunnitelma edellyttää, että lähikirjastoverkko ja lähikirjastojen riittävät resurssit turvataan. Tämä edellyttää kaupunginkirjaston henkilöstön ja määrärahojen lisäämistä ja kaupunginhallituksen esittämän budjettiraamin ylittämistä.

Helsingin kaupungin tilinpäätös viime vuodelta osoittaa 188,5 miljoonan euron puhdasta voittoa. Kaupungin rahavarat ovat paisuneet

12.05.2015

ennätykselliseen yli tuhanteen miljoonaan euroon, joita kaupungin johto on sijoittanut pankkitileille ja erilaisiin rahoitusmarkkinainstrumentteihin.

Keskustakirjaston valmistuessa tarvitaan lisää erityisesti henkilöstöä, mutta myös aineisto-, laite- ja kalustohankintoja. Keskustakirjaston valmistuessa kaupunginkirjaston vuokratulot kasvavat merkittävästi.

Nyt päätetty budjetti ei huomio riittävällä tavalla keskustakirjaston aiheuttamia lisäyksiä kirjaston kokonaisuudessa mikä lisää painetta kaventaa lähikirjastoverkkoa. (Kirjasto 10 ja Lasipalatsin tilat siirtyvät suunnitelman mukaisesti keskustakirjastoon.)

Lähikirjastoihin kohdistuvaa uhkaa olisi hyvin voitu torjua esittämälläni 0,5 % kaupungin tilinpäätöksen mukaisista voitoista eli yhden miljoonan euron lisäyksellä kirjastomäärärahoihin. Luvut ja summat kertovat että kysymys ei ole isoista ja kaupungin kokonaistaloutta ajatellen merkittävästä siirrosta. Lautakunnan enemmistön päätös kertoo ajatusvammasta kulttuurin ja kirjaston suhteen ei siitä ettei olisi varaa.

Esittelijä

kirjastotoimen johtaja
Tuula Haavisto

Lisätiedot

Ari Tirri, talouspäällikkö, puhelin: 310 85510
ari.tirri(a)hel.fi
Tuula Haavisto, kirjastotoimen johtaja, puhelin: 310 85500
tuula.haavisto(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Kir talousarvioehdotus 2016.pdf
- 2 Kir irtaimen omaisuuden perushankinta 2016-2025 IT-käyttömenot 2016-2018.pdf
- 3 Kir suoritteet ja määrät 2016.pdf
- 4 Kir tilankäyttöohjelma 2016-2025.pdf
- 5 Kir henkilöstöresurssisuunnitelma 2013-2018.pdf
- 6 Kir talousarviokirjan teksti 2016.pdf
- 7 KIR selvitys ikäihmisten subventointikäytännöistä.pdf

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta päättää hyväksyä liitteenä olevan kaupunginkirjaston vuoden 2016 talousarvioehdotuksen, vuosien 2017–2018 taloussuunnitelmaehdotuksen sekä investointiosan lähetettäväksi kaupunginhallituksen käsittelyyn.

Vuoden 2016 talousarvioehdotus ja vuosien 2017–2018 taloussuunnitelmaehdotus sekä investointiosa ja näihin sisältyvä henkilöstösuunnitelma on käsitelty henkilöstötoimikunnan kokouksessa 4.5.2015.

Esittelijän perustelut

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta on käsitellyt kokouksessaan 21.4.2015 vuoden 2016 talousarvioehdotuksen raamin ja talousarvio- sekä taloussuunnitelmaehdotuksen 2016–2018 laatimisohteet. Samassa yhteydessä se päätti talousarvion käsittelyaikataulusta. Raamin ja laatimisohteiden käsittelyn yhteydessä lautakunta saattoi antaa ehdotusten valmisteluun liittyviä ohteita ja tavoitteita. Lausunto kirjastotoimen talonrakennushankkeiden rakentamisohtelmasta vuosiksi 2016–2025 käsiteltiin lautakunnan kokouksessa 24.3.2015.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksesta on jätettävä esitys kaupunginhallitukselle 21.5.2015 mennessä.

Vuoden 2016 talousarvioehdotuksen ja taloussuunnitelmaehdotuksen lähtökohdat

Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäisen vuosi.

Helsingin kaupungin talousarviossa on kuntalain mukaan käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosa. Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa. Kaupunginkirjaston talousarvioesitykseen sisältyvät vain käyttötalousosa ja investointiosa, joka laaditaan irtaimen omaisuuden osalta.

Vuoden 2016 talousarvion raamin lähtökohtana on valtuustokauden strategiaohjelman mukainen talouden tasapainoa ja tuottavuuden parantamista koskeva tavoite:

Velkaantumiskehitystä hidastetaan pitämällä emokaupungin käyttömenojen reaali kasvu asukasmäärän kasvun mukaisena vähennettynä vuotuisella 1 % tuottavuuden parantamisen tavoitteella valtuustokaudella 2013–2016 ja rahoittamalla nykyistä merkittävästi suurempi osuus investoinneista tulorahoituksella ja kiinteän omaisuuden myyntituloilla.

Talousarvion 2015 ja raamin 2016 välinen menokasvu on 2,3 %.

Hallintokuntien tulee asettaa sitovat toiminnalliset tavoitteensa niin, että ne ohjaavat toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan.

12.05.2015

Hallintokuntien tulee talousarvioehdotuksen sitovaa toiminnallista tavoitetta asetettaessa esittää, miten kaupungin strategiaohjelman linjaukset ja toimenpiteet on otettu huomioon.

Hallintokuntien edellytetään talousarvioehdotuksissaan ja erityisesti määrärahoja kohdentaessaan ottavan huomioon kaupunginhallituksen valmistelua ohjaavat kannanotot.

Kaupunginkirjaston käyttömenojen vuoden 2016 talousarvioehdotuksen raamiksi on vahvistettu 37 146 000 euroa, mikä on 230 000 euroa suurempi kuin vuoden 2015 talousarvio.

Verrattuna vuoden 2014 toteutuneisiin käyttömenoihin (38 662 000 euroa), on vuoden 2016 raami 1 516 000 euroa pienempi (- 3,9 %).

Kaupunginkirjasto on yrittänyt vaikuttaa vuoden 2016 raamiin esittämällä määrärahatarpeita mm. keskustakirjaston toiminnan suunnittelun turvaamiseksi sekä kirjastotilojen remonteista aiheutuvien vuokrankorotusten kattamiseksi. Lisäksi kirjasto on esittänyt asukaskohtaisen aineistomäärärahan korotusta vieraskielisen aineiston kysynnän sekä kaupungin väestömäärän kasvusta johtuen.

Raami on erittäin tiukka ja merkitsee reaalisesti menoleikkauksia, kun huomioidaan yleisen kustannustason muutos sekä kaupungin sisäisten erien, tilavuokrien ja muiden palvelujen hintojen korotukset.

Tuloraamiksi on vahvistettu 2 611 000 euroa.

Irtaimen omaisuuden määrärahojen budjetoinnin lähtökohtana on hallintokunta-kohtainen raami. Kaupunginkirjastolle vahvistettu investointiraami vuodelle 2016 on 1 250 000 euroa. Vuoden 2014 toteutuneisiin investointimenoihin verrattuna raami on kasvanut 370 000 eurolla.

Investointiehdotus esitellään talousarvioehdotuksen laatimisohteiden mukaisesti vuosille 2016–2025. Vuoden 2016 investointiraami merkitsee haasteita arkkitehtonisesti merkittävän Töölön kirjaston remontin jälkeiselle kalustamiselle sekä Maunulan uudisrakennuksen vaatimille hankinnoille. Vuodesta 2017 alkaen esitetään varautumista keskustakirjaston irtaimistohankintoihin riittävässä laajuudessa. Laajasalon ja Herttoniemen kirjastojen paikka on vaihtumassa. Mellunkylään suunnitellulla kirjasto-asukastilalla ei ole aikataulua.

Talousarvioehdotuksen laatimisohteessa on annettu ohjeistus siitä, mitä asiakokonaisuuksia ehdotukseen tulee sisällyttää. Lisäksi ohjeessa on annettu malli, jonka mukaan talousarvio ja taloussuunnitelma on perusteltava.

Kaupunginkirjaston siirtymistä nettobudjettiin erityisesti ulkopuolisella rahoituksella toteutettavan keskuskirjastotoiminnan osalta, mahdollisesti myös tulevan keskustakirjaston osalta selvitetään samassa työryhmässä, joka kaupunginvaltuuston toimeksiannosta tutkii keskustakirjaston säätiöittämistä. Muutokset tulevat voimaan aikaisintaan vuoden 2017 alusta.

Viraston toimintaympäristön muutokset

Toimintaympäristön muutosten vaikutukset 2016 talousarvioon

Sekä kirjaston käyttäjäkunta että aineistot ja näiden myötä palvelut ovat merkittävässä muutoksessa. Monikulttuurisuus ja muu kansainvälistyminen näkyy, e-aineistot ovat lyöneet läpi ja niiden suosio jatkaa kasvuaan. Kirjoja ja lehtiä käytetään rinnalla edelleen vilkkaasti.

Merkittävin meneillään oleva muutos on kirjastopalvelujen käytön ja tuottamisen jakautuminen verkkoon ja fyysiseen maailmaan. Verkkoa voidaan hyödyntää ennen kaikkea sellaisten palvelujen tuottamiseen, joita voidaan käyttää samanlaisina kaikissa kirjastoissa, yhteisluettelosta ja verkkotietopalvelusta yhteisiin e-aineistohankintoihin. Helsingin kaupunginkirjastolla on tällä alueella lakisääteinen erityisrooli: se tuottaa ja koordinoi Yleisten kirjastojen keskuskirjastona suurta osaa koko maan yleisten kirjastojen verkkopalveluista. Alueelliset verkkokirjastopalvelut on 2003 alkaen hoidettu HelMet-yhteistyön kautta. Verkko lisää tuottavuutta yhteistyön tiivistämismahdollisuuksien ja itsepalvelumahdollisuuksien laajentamisen kautta.

Fyysisissä kirjastoissa painottuvat yhteisöllisyyden ja kansalaisuuden tukeminen, mikä lisää kirjaston vaikuttavuutta. Demokratianäkökulma painottuu myös tulevassa kirjastolain muutoksessa (2017). Aineiston lisäksi käyttäjät hakevat kirjastosta yhä enemmän työ- ja toimintatilaa sekä kulttuuri- ja muita elämyksiä. Työvoiman käytön kannalta merkittävästi on lisääntynyt kansalaisten kaikenlainen e-opastaminen. Samalla kirjaston yhteistyö muiden toimijoiden kuten sote-palvelujen kanssa tiivistyy.

Töölön remontoitu ja Maunulan uusittu kirjasto avautuvat vuoden 2016 aikana. Laajennettua palvelua omatoimiaukioloineen ja pop-up-kirjastopisteineen viedään eteenpäin ja lisätään näin kirjastopalvelujen saatavuutta. RFID-tekniikan käyttöönotto yhdessä prosessimuutosten kanssa helpottaa työrutiineja ja mahdollistaa uusia palveluja.

Kirjasto käynnisti vuonna 2014 muutoksista selviämiseksi oman ison uudistushankkeen. Tavoitteena on rutiinitöiden siirtäminen itsepalveluksi ja työajankäytön painopisteen siirtäminen voimakkaasti

yleisökontakteihin sekä sisällöllisiin töihin. Järjestellemme uudelleen työprosesseja ja logistiikkaa kuten palvelualueiden toiminnallisia ratkaisuja. Päivitämme vastaavasti laitteistojamme ja ohjelmistojamme. Yhdessä RFID-tarroituksen kanssa ne aiheuttavat kuluja. Isommat remontit tehdään jatkossa niin, että omatoimikäyttö onnistuu kaikissa niissä kirjastoissa, joiden perusrakenne mahdollistaa omatoimikäytön.

Töölön ja Maunulan kirjastot kalustetaan vuonna 2016. Erityisesti Töölön uudelleenavaaminen vähentää koko kaupunginkirjaston pelivaraa henkilöstön riittävydessä.

Myös keskustakirjaston kalustaminen ja varustaminen osuvat suunnittelukaudelle, mikä näkyy talousarviossa.

Arvio palvelujen kysynnän ja tuotantotapojen kehityksestä 2016–2018

Kaupungin väkiluku kasvaa sekä asutuksen tiivistyessä että uusilla asuinalueilla. Tämä lisää kirjastojen käyttöä. Vuoden 2018 lopulla nähdään ensimmäiset merkit keskustakirjaston vaikutuksesta kirjastojen käyttöön. Keskustakirjasto kokoontumis- ja tapahtumatiloineen, kaupunkiverstaineen ja laajoine kaupunkitoimistoineen vastaa myös sellaiseen tilankäyttökysyntään, johon nykyinen kirjastoverkko ei pysty kattavasti vastaamaan.

Sisällöllisesti kysyntä siirtyy aineistoon keskittyvästä tietopalvelusta ja logistiikasta kansalaisten neuvontaan. Kirjastot mielletään luontaisiksi e-lukemisen opastajiksi, minkä lisäksi niissä tuetaan monenlaista sähköistä asiointia pankkipalvelujen käytöstä sote-hakemusten tekemiseen ja lentolippujen tulostamiseen. Erilaisille yksilö- ja ryhmäopastuksille on suuri kysyntä. Näistä työajallisesti merkittävää on erityisesti uusien opetussuunnitelmien ilmiöoppimista korostava linja. Se lisää tiedonhakutaitojen eli mm. kirjasto-opastusten kysyntää sekä opettajien että oppilaiden parissa.

Kilpailuttaminen

Talousarvion laatimisoheiden mukaan hallintokunnat esittävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksissaan kilpailuttamista koskevat suunnitellut ja vireillä olevat muutokset talousarvio- ja taloussuunnitelmakauden aikana.

Kaupungin hankintakeskuksen toimittaman aineiston mukaan kaupunginkirjaston hankinnat (ei vuokria) olivat vuonna 2014 yhteensä 8,77 milj. euroa, josta käyttötalousarvion määrärahoilla hankittujen osuus oli 7,79 milj. euroa. Hankintojen arvo laski edelliseen vuoteen verrattuna 2,0 % (7,95 milj. euroa vuonna 2013).

Käyttötalousmäärärahoilla ostettiin palveluita 3,80 milj. euron ja tavaroita 3,99 milj. euron arvosta.

Euromääräisesti suurimmat ulkoiset toimittajat vuonna 2014 olivat kirjastoaineiston sekä posti- ja kuljetuspalveluiden toimittajia.

Sisäisten hankintojen (ei tilojen vuokrausta) osuus kaikista hankinnoista vuonna 2014 oli 2,3 milj., mikä oli 26 % kaikista hankinnoista. Euromääräisesti viisi suurinta sisäistä toimittajaa olivat siivous-, vartiointi-, puheluvälitys- ja ruokahuoltopalveluja toimittava Palmia (882 000 euroa), Helsingin taloushallintopalvelukeskus - Talpa (308 000 euroa), Helsingin Energia (230 000 euroa), tilapäistä työvoimaa välittävä Seure Henkilöstöpalvelut (219 000 euroa), sekä rakentamis- ja suunnittelupalveluita toimittava Stara Konepaja (215 000 euroa).

Ostolaskuja vuonna 2014 oli 10 553 kpl, josta verkkolaskujen osuus oli 85 % (82 % vuonna 2013).

Kirjaston strategisesti merkittävimpiä hankintoja ovat aineistohankinnat, lainausjärjestelmää ja itsepalvelua edistävät palvelut, lainauspalvelua tukevat postin ja aineiston kuljetuspalvelut sekä palvelukonseptin ja kirjastotilojen kehittämistä tukevat hankinnat. Tietotekniikka kuten ohjelmistot, työasemat ja automaattit muodostavat merkittävän hankintakokonaisuuden. Edellä mainitut hankitaan ulkopuolisilta toimittajilta. Suurin osa aineiston hankintaan liittyvistä palveluista kuten aineiston valinta ja käyttökuntoon käsittely tuotetaan itse. Näistä aiheutuvat menot ovat suurimmaksi osaksi palkkamenoja.

Luettelointityöhön on lähivuosina odotettavissa suuri muutos, kun siitä tulee valtakunnallinen yhteispalvelu. Helsingin kaupunginkirjastolle Yleisten kirjastojen keskuskirjastona suunnitellaan tässä merkittävää roolia.

Kirjastoista toiseen kuljetettava aineisto lajitellaan toistaiseksi itse. Myös aineiston liikkumiseen haetaan uutta, kustannustehokkaampaa ja käyttäjälähtöisempää toimintatapaa ns. kellutuksella. Oikein toteutettuna se vähentää aineistokuljetuksia.

Riskienhallinta

Kaupungin ohjeiden mukaan riskienhallinta tarkoittaa järjestelmällistä ja ennakoivaa tapaa tunnistaa, analysoida sekä hallita toimintaan liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia. Riskienhallinta kytkeytyy tiiviisti talouden ja toiminnan suunnitteluprosessiin. Riskienhallinnan näkökulmia ovat strategiset, taloudelliset ja operatiiviset riskitekijät.

Kaupunginkirjastossa on käytössä riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan ohje. Siinä on määritelty tehtäväjako ja vastuut riskienhallinnassa ja sisäisessä valvonnassa. Kaupunginkirjasto on arvioinut riskienhallintaa ja sisäisen valvonnan tilaa myös vuoden 2014 tilinpäätöksessä. Merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä ovat:

Operatiiviset riskit:

- Henkilöstöressurssien riittävyys ja hyvinvointi
- Tietoturva ja – suoja sekä tietoliikenneyhteydet
- Häiriökäyttäytyminen ja väkivallanuhka sekä ilkivalta ja varkaudet
- Epätyydyttävät työskentelyolosuhteet (kuumuus, kylmyys, sisäilma)
- Rakennuksen, rakenteiden sekä kiinteistönhoitoon liittyvät puutteet ja riskitekijät (talviolosuhteet, vesivahinko, paloturvallisuudesta huolehtiminen, sähkökatkokset, lukitus)
- Kassatoiminto ja rahankäsittelyyn liittyvä turvallisuus

Strateginen riski:

- Palvelutarjonnan ja työprosessien uudistamiseksi aloitetun muutoshankkeen ja sen resursoinnin epäonnistuminen
- E-aineistojen lisensointineuvotteluissa epäonnistuminen
Taloudellisen sopeuttamisen ja kohdentamisen epäonnistuminen

Taloudellinen riski:

- Talousarvioraamin kiristyminen palvelutarjonnan laajennuttua olennaisesti keskustakirjaston avaamisen myötä

Riskien hallitsemiseksi ongelmallisimmissa kirjastoyksiköissä on panostettu turvallisuuteen sekä pyritty lisäämään yhteistyötä muiden hallintokuntien kanssa. Lisäksi henkilökunnalle järjestetään turvallisuuskoulutusta sekä -ohjeistusta.

Kaupungin strategiaohjelma viraston toiminnassa

Strategiaohjelman toteuttaminen viraston toiminnassa

Tukiessaan mm. lukutaitoa ja lukemista, avointa tietoon pääsyä, elinikäistä oppimista, kulttuurista nauttimista, yhteisöllisyyttä ja kotoutumista kirjasto tukee kansalaisuutta. Kirjastot ovat moneen tarkoitukseen venyvien turvallisten julkisten tilojen verkko. Niissä

luodaan uutta kaupunkikulttuuria ruohonjuuritasolla. Kirjastotilat ovat erityisen tärkeitä nuorille, lapsille, maahanmuuttajille, yhdistyksille, harrastuspiireille ja monille syrjäytyneiden ryhmille.

Kirjastojen rooli kaupungin palvelujen edustajina omilla alueillaan vahvistuu. Ne on kytketty mukaan mm. asukastilojen käytön tehostamiseen. Sähköisen asiainnin opastajina ja tukijoina kirjastot ovat avainasemassa. E-aineistojen ja – palvelujen opastus kasvattaa helsinkiläisten yleisiä kansalaistaitoja.

Keskustakirjastohanke on keskeinen kehittämistyön moottori. Sen toimintakonsepteja testataan nykyisissä kirjastoissa.

Kirjasto kehittää osallistavaa budjetointia jo kolmatta vuotta.

Kirjasto osallistuu muiden sivistys- ja kulttuurivirastojen kanssa maahanmuuttajatyötä, nuorisopalveluita ja tapahtumia edistäviin toimenpideohjelmiin ja hankkeisiin.

Kirjaston talousarvion sitovat tavoitteet kuvaavat palvelun saatavuutta ja käyttöä. Aukiolotunnit ovat konkreettinen mittari edellä kuvattujen fyysisten kirjastotilojen ja niiden palveluiden saatavuudelle. Käynnit kertovat käytöstä. Mukana ovat sekä fyysiset käynnit että yhä tärkeämmiksi tulevat verkkokäynnit. Kirjastojen palvelut tukevat kansalaisuutta sekä fyysisessä että virtuaalisfäärissä.

Viraston henkilöstösuunnitelma 2016–2018

Kirjastolain mukaan yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Niiden tulee edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä.

Toimintaympäristön muutosten vuoksi kaupunginkirjaston henkilökunnan rakennetta ja työnkuvia kehitetään tarpeita vastaaviksi. Rekrytointeihin paneudutaan huolellisesti. Logistiikkaa tehostamalla saadaan työvoimaa vapautettua asiantuntijatehtäviin. Tämä edellyttää osaamisen kehittämistä ja työn painopisteiden täsmentämistä. Moniosaaminen ja joustavuus ovat avainsanoja.

Sitovina tavoitteina ovat laajat aukioloajat määrittelevät kirjaston henkilökunnan minimimäärän. Fyysisissä kirjastoissa tehtävässä työssä painottuu entistä enemmän kansalaisuuden tukeminen itsepalveluyhteiskunnassa ja yhteisöllinen demokratianäkökulma.

Monikulttuurinen ja kansainvälistyvä pääkaupunkiseutu edellyttää panostusta etenkin lasten, nuorten ja maahanmuuttajien parissa tehtävään työhön.

Kirjaston omien tarjolla olevien sähköisten palvelujen ja aineistojen laajeneminen sekä niiden käytön opastaminen edellyttää osaamista ja sen jatkuvaa päivittämistä.

Palvelujen ja käyttäjien siirtyminen verkkoon sekä kirjastojen omatoimiaukiolon ylläpito vaativat aiempaa selvästi enemmän tukiprosessien taustatyötä.

Pieni ja tehokas hallinto mahdollistaa omalta osaltaan strategian toteutumisen ja laadukkaiden kirjastopalvelujen tuottamisen.

Kirjastoasetus säätelee kunnan kirjastolaitoksen henkilöstön pätevyyksiä tarkasti. Vähintään 70 prosentilla työntekijöistä tulee olla asetuksessa määritellyt vähimmäisopinnot, ja 45 prosentilla vielä tätäkin tiukemmin rajatut opinnot.

Kaupunginkirjaston lakisääteisen sivistävän ja syrjäytymistä ehkäisevän tehtävän vuoksi ja sitovina tavoitteina olevien pitkien aukioloaikojen sekä asetuksen määrittelemän henkilöstörakenteen vuoksi henkilöstön määrää ei voida säästösyistä vähentää.

Taloussuunnittelukaudella ovat osaamisen kehittämisen painopisteinä johtaminen muuttuvassa toimintaympäristössä sekä kansalaisuuden tukemisessa tarvittava osaaminen.

Kansalaisten sähköisessä asiointissa tarvitsema asiantuntijatuki sekä kirjaston e-aineistojen käyttö edellyttävät monipuolista mediataito-osaamista henkilökunnalta.

Tehtäväkiertoa lisätään kaikkiin ammattiryhmiin ja vertaisoppimista tuetaan.

Jatkuvaa yhteistyötä yli hallintokuntarajojen toteutetaan mm. Nuorisoasiainkeskuksen kanssa Kirnu-hankkeessa.

Tulevan keskustakirjaston toiminnan takaamiseksi on hankesuunnitteluvaiheessa esitetty 10 uutta vakanssia porrastettuina palkkarahoineen vuosille 2016 – 2018. Kaupunginvaltuusto päätti 17.11.2014 sallia kirjastolle menokasvua vain puolet keskustakirjaston arvioiduista menolisäyksistä. Tämä merkitsee, että kirjasto varautuu hoitamaan myös keskustakirjaston nykyisellä henkilöstöllään ja mahdollisilla ulkoa ostetuilla lisäpalveluilla.

Pysyvien vakanssien perustaminen Valtakunnalliset verkkopalvelut -yksikköön

Helsingin kaupunginkirjasto on toiminut vuodesta 1981 Kirjastolain (4.12.1998/904) tarkoittamana Yleisten kirjastojen keskuskirjastona. Kirjastoasetuksen (6.6.2013/406) 1 § mukaan "Yleisten kirjastojen keskuskirjaston tehtävänä on:

- 1) kehittää ja tarjota yhteistyössä muiden kirjastojen kanssa kirjasto- ja tietopalvelujen järjestämisessä tarpeellisia palveluja ja työmenetelmiä;
- 2) edistää yleisten kirjastojen keskinäistä sekä yleisten kirjastojen, korkeakoulukirjastojen ja muiden kirjastojen välistä yhteistoimintaa;
- 3) ylläpitää ja kehittää harvinaisia kieliä äidinkielenään puhuvien tarvitsemia kirjastopalveluja;
- 4) kehittää yleisten kirjastojen valtakunnallista kaukopalvelutoimintaa yhteistyössä muiden kirjastojen kanssa; sekä
- 5) suorittaa opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa sovitut muut tehtävät."

Kirjastolain toisessa pykälässä todetaan lisäksi, että "kirjastotoiminnassa tavoitteena on edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä."

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) tilaa ja rahoittaa keskuskirjastotehtävät ja siihen kuuluvan palvelutuotannon vuosittaisilla avustuksilla (<http://okm.fi/OPM/Kirjastot/avustukset/?lang=fi>).

Keskuskirjastotehtäviä hoidetaan noin 23 henkilötyövuoden työpanoksella, joista 21 htv tuottaa Helsingin kaupunginkirjasto:

Valtakunnalliset verkkopalvelut (Kirjastot.fi-palvelukokonaisuus):

13 (+ 2,3 htv ostettuna Turun kaupunginkirjastosta)

Valtakunnalliset kirjastotehtävät: 1

Yleisten kirjastojen konsortio: 1

Yleiset kirjastot osaksi kirjastoalan tuote- ja palvelukonsepteja sekä yhteisluettelo Melindaan osallistuminen: 1

Keskuskirjaston kaukopalvelu: 1

Monikielinen kirjasto: 2

Hankinta- ja luettelointi: 1

Kansainväliset tehtävät: 1

Valtakunnalliset verkkopalvelut -yksikkö tuottaa Kirjastot.fi-palvelukokonaisuutta sekä edistää kirjastoalan kansallista viestintää ja kansallisen kirjastoverkon toimivuutta. Yksikkö siinä vaiheessa neljine vakansseineen perustettiin kaupunginkirjastoon vuonna 1998. Määräaikaista työsopimuksia on solmittu vuodesta 2008 lähtien.

Lisäksi koodaustyötä ja sisältöjä hankitaan freelancereilta ja yrityksiltä.

Keskuskirjastotoiminta on pysyvää toimintaa, jonka tehtävänanto päivitettiin v. 2013 Kirjastoasetusta uusittaessa. Operatiivista keskuskirjastotoimintaa ja palvelutuotantoa ei voida tehdä OKM:ssa, eikä sijoittaa mihinkään valtion keskusvirastoon. Ministeriö joutuu joka tapauksessa hankkimaan työn ulkopuolelta. Uusitus tehtävänannossa painotetaan keskuskirjaston roolia yleisten kirjastojen verkkopalvelujen koordinoijana. Meneillään olevan Kirjastolain uudistamisen taustamuistioon kirjataan tarkemmin valtakunnallisten verkkopalveluiden tuottamiset strategiset tavoitteet.

Kirjastokentän odotukset keskuskirjastotoimintaa kohtaan ovat kasvaneet jatkuvasti, joten tavoitteena on pikemminkin vahvistaa keskuskirjastotoiminnan resursseja esim. alan sisäisen resurssienjaon muutoksilla.

Henkilöstöhallinnon ja -johtamisen kannalta työsopimusten määräaikaisuus ja jatkuva uusiminen on haaste ja tuottaa moninkertaista lisätyötä. Työsopimukset on sidottu OKM:n vuosittaisiin avustuspäätöksiin, vaikka ne ovat käytännössä pysyviä.

Työntekijöillä on vuosia jatkunut epävarmuus työsuhteen jatkumisesta. Tilanteen lainmukaisuus voidaan hyvin perustein kyseenalaistaa.

Keskuskirjastotoimintaa vaikeuttavaa ylimääräistä byrokratiaa ei voida perustellusti lisätä OKM:ltä laskutettaviin keskuskirjastotoiminnan hallinnollisiin kuluihin.

Keskuskirjastotehtävän menestyksekkään hoitamisen ja johtamisen kannalta tulee vakinaistaa kaikki Valtakunnalliset verkkopalvelut -yksikön työntekijöiden työsuhteet.

Kaupunginkanslian henkilöstöosaston ja kaupunginkirjaston johdon välisessä neuvottelussa 12.3.2015 todettiin, että on perusteltua myöntää Valtakunnalliset verkkopalvelut -yksikölle kymmenen uutta vakanssia ulkopuolisella rahoituksella tapahtuvien tehtävien hoitamiseen.

Viraston tilankäyttösuunnitelma 2016–2025

Kirjasto on turvallinen julkinen tila, jolla on laajat aukioloajat. Asukkaiden ja asukastoiminnan näkökulmasta kirjastot ovat usein lähiseutunsa ainoa maksuton tila. Tämä ulottuvuus korostuu, kun kirjastoja käytetään yhä enemmän myös aukioloaikojen ulkopuolella. Kirjastotoimen kannalta suunnittelukauden tärkein uudisrakennushanke on keskustakirjasto, jonka valmistumisvuosi on 2018. Maunulan kirjaston, työväenopiston ja nuorisotalon hankkeessa pyritään uudenlaiseen yhteistyöhön ja tilankäytön synergiaan. Kirjaston osuus hankkeessa on 567 m². Rakentaminen on käynnistynyt ja hanke valmistuu syksyllä 2016.

Molemmat uudisrakennushankkeet ovat mukana valtion kirjastorakennusten rahoitusohjelmassa.

Perusparannushankkeista Töölön kirjaston korjaushanke on keskeisin. Korjaushankkeen arvioidaan valmistuvan vuoden 2016 kesällä.

Tilakeskus on luopunut Laajasalon nykyisen kirjastorakennuksen peruskorjauksesta liian kalliina. Kirjaston kannalta tila olisi ollut toimiva ja sijainniltaan erinomainen. Laajasalon kirjastolle suunnitellaan yhteistä vuokratilaa Nuorisoasiainkeskuksen kanssa uudessa kauppakeskuksessa. Suunnittelun lähtökohtana on olennaisesti nykyistä pienempi, noin 500 m² suuruinen tila. Tilavuokra nousee nykyistä vuokraa olennaisesti suuremmaksi.

Herttoniemen kirjaston palvelut esitetään siirrettäväksi Herttoniemen metroaseman yhteyteen tai välittömään läheisyyteen liikenteellisesti erinomaiseen paikkaan, joka samalla voi palvella myös Herttoniemenrannan ja Kulosaaren asukkaita. Suunnitteilla on noin 600 m² kokoinen eli nykyistä selvästi pienempi tila.

Ruoholahden lastenkirjasto lakkautetaan toukokuussa 2015 ja toiminta siirtyy Jätkäsaaren rakentamisinfon yhteyteen. Mellunmäen kirjasto on edelleen suunnitelmassa, noin 400 m² suuruinen yhteiskäytössä asukastoiminnan tai jonkun muun kumppanin kanssa.

Östersundomissa on tällä hetkellä pieni Sakarinmäen koulukeskuksen sisällä toimiva lastenkirjasto. Kun alueen asukasluku alkaa kasvaa merkittävästi, on kirjastolle varattava noin 1 000 m² toimitila. Se voisi olla kumppanuustila muiden toimijoiden kanssa.

Talousarvion vaikutus strategiaohjelman talousmittareiden edistämiseen

Helsingin kaupunginkirjaston yksikkökustannuksia lisäävät toiminta lakisääteisenä Yleisten kirjastojen keskuskirjastona sekä kaupungin kaksikielisyys. Keskuskirjastotehtävistä saatavaa korvausta ei ole huomioitu yksikkökustannuksia laskettaessa.

Kaupunginkirjasto on käynnistänyt monitasoisen hankkeen työprosessien ja logistiikan tehostamiseksi. Samaan suuntaan vaikuttaa myös tiivistyvä valtakunnallinen kirjastoyhteistyö. Kirjasto hakee uusia palvelumuotoja ja tapoja vastata kysynnän muutoksiin. Uusien aineistoformaattien käyttöönotto ja opastaminen toteutetaan tehostamalla työajan käyttöä nykyresurssein. Tilankäyttö tehostuu uusilla toimintamalleilla, kun tiloja annetaan asiakkaiden ja muiden toimijoiden käyttöön aukioloaikojen ulkopuolella. Valtakunnallisten vertailujen perusteella kirjastojen tilat ovat Helsingissä erittäin tehokkaassa ja monipuolisessa käytössä. Kirjastoissa on vuonna 2016 keskimäärin 177 kävijää/m².

Tietotekniikan hyödyntäminen ja sähköinen asiointi

Tietotekniikkaohjelman toteuttaminen

Kaupunginkirjasto noudattaa tietoteknisiä järjestelmiä kehittäessään tietotekniikkaohjelman 2015–2017 tavoitteet ja linjaukset. Kirjasto noudattaa myös tietotekniikkaohjelman mukaista jakoa kaupungin yhteisten järjestelmien sekä oman alansa erityisjärjestelmien kesken. Kirjasto osallistuu kaupungin yhteisten järjestelmien sekä kaupungin tietoteknisen kokonaisarkkitehtuurin kehittämiseen.

Kirjasto on käynnistänyt vuonna 2015 oman tietoteknisen tavoitearkkitehtuurin määrittelytyön. Työssä kiinnitetään erityistä huomiota palveluprosessien ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuteen yli hallintokuntarajojen. Työ tehdään yhteistyössä kaupunginkanslian kanssa ja siinä huomioidaan alan valtakunnallinen kokonaisarkkitehtuuri. Tältä osin kaupunginkirjasto noudattaa ja edistää Yleisten kirjastojen keskuskirjastona Koulutus, tiede ja kulttuuri -kohdealueen kokonaisarkkitehtuuria sekä Kansallista palveluarkkitehtuuria opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa. Käytännössä kirjastosektorin kansallinen kokonaisarkkitehtuuri toteutuu Kansallisen digitaalisen kirjaston kokonaisarkkitehtuurin ja sen alaisen kirjastosektorin kokonaisarkkitehtuurin kautta.

Kaupunginkirjasto hyödyntää toimintaprosessejaan ja niitä tukevia tietojärjestelmiä kehittäessään erilaisia ketteriä kokeiluja yhdessä kaupunkilaisten, kehittäjäyhteisöjen ja Forum Viriumin kanssa. Yhteiskehittämällä pyritään parantamaan asiointipalveluiden käytettävyyttä huomioimalla asiakastarpeet ja – näkökulma kehitystyön alusta saakka. Erityishuomiota kiinnitetään digitalisaation ja automaatioasteen suomiin tehostamismahdollisuuksiin. Kirjaston tietojärjestelmäkehitys tulee perustumaan pääosin avoimeen lähdekoodiin.

Kaupunginkirjasto kehittää ict-ostokäyttäytymistään kaupungin hankinta- ja hankeohjeisiin sisällytettävien ohjeistusten mukaisesti. Tavoitteena on toimittajariippuvuuden vähentäminen ja joustavammat ratkaisut.

Oman alansa osalta kaupunginkirjasto osallistuu keskuskirjastotehtävänsä mukaisesti valtakunnallisten tai kuntarajat ylittävien kirjastoalan tietojärjestelmien kehittämiseen mm. Kansalliskirjaston, maan muiden kirjastojen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Keskuskirjastona kaupunginkirjasto vastaa OKM:n tilaaman ja rahoittaman Kirjastot.fi-verkkopalvelukokonaisuuden tuottamisesta. Keskuskirjasto kehittää kirjastoalan kansallisia digitaalisia palveluita ja infrastruktuuria yhteistyössä Kansalliskirjaston ja muun kirjasto-, arkisto- ja muistisektorin (KDK) kanssa.

Kuntalaisten kannalta erittäin merkittävä osa verkkopalveluista tuotetaan yhdessä muiden HelMet-kaupunkien eli Espoon, Kauniaisten ja Vantaan kanssa. Myös tätä yhteistyötä tarkastellaan osana kokonaisarkkitehtuurihankkeita.

Sähköisen asioinnin kehittämishankkeet

Kaupunginkirjaston tarjoamia sähköisiä asiointimahdollisuuksia kehitetään asiakassuhteen hoitoon tai palvelutuotantoon kohdennettujen hankkeiden avulla.

Vuonna 2016 kaupunginkirjasto kehittää edelleen teknisiä ratkaisuja asukasviestintään kirjastoissa ja kirjastotilojen omatoimiseen käyttöön. Kirjaston infonäyttöjärjestelmää laajennetaan ja kehitetään edelleen.

Kirjasto pyrkii tehostamaan toimintaansa kehittämällä ja digitalisoimalla ydinprosessejaan. Ensimmäisenä uudistetaan aineistologiikkaprosessia. Prosessi analysoidaan vuonna 2016 ja muutokset otetaan vaiheittain käyttöön vuosina 2016 ja 2017. Uudistettua prosessia tukemaan hankitaan erillinen logistiikkatietojärjestelmä, koska kirjastojärjestelmä ei mahdollista tehokasta aineistologiikan hallintaa. Hankinta ajoittuu vuodelle 2017. Samalla on uusittava Pasilassa sijaitseva, vuonna 2003 hankittu keskuslajittelukone, joka on tulossa elinkaarensa päähän. Toiminnallisesti vanhentunut laite muodostaa pullonkaulan lajitteluprosessiin ja vaikeuttaa sen tehostamista.

Tämän prosessin rinnalla ja sitä tukien kirjasto on aloittamassa vuonna 2015 aineistokellutuksen valmistelut. 2016 ollaan kokeilu- ja käynnistämisvaiheessa. Kellutuksen avulla aineisto liikkuu nykyistä enemmän ja reaaliaikaisesti asiakkaiden ehdoilla. Muiden kaupunkien

kokemuksen mukaan oikein toteutettu kellutus vähentää kuljetusten määrää ja kuluja selvästi.

Tilojen käyttöä tehostetaan lisäämällä erilaisten varattavien kirjastotilojen itsepalvelukäyttöä ja avaamalla kirjastotiloja kaupunkilaisten käyttöön myös aukioloaikojen ulkopuolella. Tätä varten kehitetään verkossa toimiva sähköinen tila- ja resurssivarausjärjestelmä. Järjestelmä mahdollistaa kirjaston ja myös muiden hallintokuntien tilojen ja resurssien omatoimisen varaamisen verkosta ja kulun niihin esimerkiksi kirjasto- tai HSL-kortilla. Järjestelmää testataan vuonna 2015 erilaisissa pilottiprojekteissa. Varsinainen järjestelmähankinta tehdään 2016, jotta järjestelmä saadaan käyttöön soveltuvin osin Maunulan ja Töölön kirjastojen avautuessa. Kehittämistä jatketaan vuonna 2017 erityisesti tulevan keskustakirjaston tarpeita varten. Järjestelmän yhteiskehittämisestä on keskusteltu nuorisasiankeskuksen ja varhaiskasvatusviraston kanssa.

Uusien asiakastarpeiden vuoksi nykyisen kirjastojärjestelmän asiakkuuden- ja käyttäjähallinnan ominaisuudet eivät enää riitä. Korvaavan järjestelmän tulee kyetä hallitsemaan eritasoisia asiakkuuksia ja käyttöoikeuksia esimerkiksi tilojen varauksessa ja erilaisten sähköisten aineistojen käytössä. Järjestelmä on syytä toteuttaa rinnan tilavarausjärjestelmän kanssa vuonna 2017.

Myös kirjaston asiakastietokoneiden laite- ja ohjelmistoympäristö vaatii uudistamista, koska nykyinen järjestelmä ei riitä asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin. Hankinta olisi syytä tehdä vuonna 2017, jotta järjestelmä saadaan ajoissa käyttöön koko kirjastoverkossa ja uudessa keskustakirjastossa.

Keskustakirjasto asettaa myös uusia tarpeita digitaalisille info- ja opastusjärjestelmille. Niiden hankinta ajoittuu vuodelle 2018. Myös keskustakirjaston automaatti-, laite-, laitteisto- ja lisenssihankinnat sijoittuvat vuoteen 2018.

Tavoitteet ja mittarit

Talousarvion seurannassa tarkasteltavat tavoitteet:

Sitovat toiminnalliset tavoitteet

Kaupunginkirjaston talousarvion toteutumisen seurantaa varten on vuoden 2007 alusta lähtien ollut käytössä kaksi sitovaa toiminnallista tavoitetta, jotka kumpikin liittyvät asiakaspalveluun. Toinen näistä sitovista tavoitteista on edelleen vuosittaisten aukiolotuntien määrä ja toinen vuosittaisten käyntien yhteismäärä, joka koostuu kirjastokäynneistä ja verkkokäynneistä.

Aukiolotunneiksi talousarviovuodelle 2016 esitetään 102 000 tuntia sekä myös vuosille 2017 ja 2018.

Aukiolotunneissa on huomioitu Töölön kirjaston peruskorjauksen jatkuminen vuodelle 2016.

Käyntien määräksi esitetään talousarviovuodelle 14,5 miljoonaa, josta kirjastokäyntien osuus olisi 6,5 miljoonaa ja verkkokäyntien osuus 8,0 miljoonaa. Yhteiskäyttömääräksi esitetään vuodelle 2017 14,8 miljoonaa ja 15,0 miljoonaa vuodelle 2018. Vuoden 2018 käyntimäärässä on huomioitu keskustakirjaston avautuminen loppuvuonna. Kirjasto selvittää mahdollisuutta jakaa aukiolotunnit jatkossa kahteen sitovaan tavoitteeseen: palveluaukiolo- ja itsepalvelutunteihin.

Muut toiminnalliset tavoitteet

Talousarvion toteutumista seurataan myös lainojen määrällä. Niitä lasketaan talousarviovuonna kertyvän 8,8 miljoonaa

Suunnittelukaudella vuosina 2017–2018 lainoja arvioidaan olevan vuosittain 8,8 miljoonaa lainaa.

Energiatehokkuutta ja ympäristöä koskevat tavoitteet

Kaupunginkirjaston energiansäästösuunnitelmassa on asetettu energiansäästötavoitteet toiminnalle. Kaupunginkirjaston toimitiloista valtaosa on suoraan vuokrattu Tilakeskukselta ylläpitovuokralla. Vuokraan sisältyy lämpö, vesi ja joidenkin tilojen osalta myös sähkö. Säästötavoitteiden todentaminen on kuitenkin haasteellista, koska usea kirjasto sijaitsee kaupungin muun toimipisteen yhteydessä. Asetetut energiatehokkuus- ja säästötavoitteet syntyvät vain eri toimijoiden yhteistyön seurauksena. Lisäksi aukioloaikojen laajeneminen ja itsepalvelukäytön lisääntyminen lisäävät kirjastotilojen energiankulutusta.

Kirjaston ympäristöohjelmassa on asetettu ympäristöä koskevia tavoitteita sekä toimenpiteitä. Helsingin kaupungin ympäristöpolitiikan yhtenä tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä virastot noudattavat ympäristöjohtamisessaan kevennettyjen ympäristöjärjestelmien periaatteita. Tällä hetkellä neljällä kirjastolla on käytössä Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä. Kirjaston tavoitteena on ottaa käyttöön Ekokompassi koko kirjaston tasoisena vuoteen 2016 mennessä.

Määrä- ja taloustavoitteet

12.05.2015

Vuonna 2015 kirjastoverkon muodostaa 37 kirjastoja, 10 laitoskirjastoa ja kaksi kirjastoautoa. Kirjastoverkko säilyy saman laajuisena vuonna 2016. Lisäksi kirjastolla on kotikirjasto.

Talousarvioehdotuksen mukaiset menot asukasta kohden ovat 58,86 euroa. Vuoden 2015 talousarviossa asukaskohtainen meno on 59,38 euroa. Asukaskohtaiset menot suunnittelukaudelle ovat 60,02 euroa vuonna 2017 ja 62,12 euroa vuonna 2018.

Tulot asukasta kohden vuonna 2016 ovat 4,14 euroa (4,29 euroa vuonna 2015). Asukaskohtainen tulotavoite on 3,96 euroa/asukas vuonna 2017 ja 3,92 euroa vuonna 2018.

Tuottavuuden toteutuminen 2014–2018

Kaupunginkirjaston tuottavuus lasketaan yhtenä kokonaisuutena erittelemättä eri palveluita. Tuottavuus paranee vuonna 2016 perusvuoteen 2013 verrattuna. Ulkopuolisen rahoituksen menoja kasvattava vaikutus vaikuttaa jonkin verran tuottavuuteen vertailuvuoden ja taloussuunnitelmakauden välisessä tarkastelujaksossa. Lisäksi taloussuunnitelmavuosien osalta keskustakirjastoon kohdistuvat menot laskevat tuottavuutta.

Tilankäytön tehokkuuden toteutuminen 2014–2018

Tilojen käyttöä tehostetaan eri toiminta- ja palvelumuotoja kehittämällä sekä suunnittelemalla remontoitavien kohteiden tilaratkaisut nykyistä monikäyttöisemmiksi ja joustavammiksi. Tilojen käytön tehostamiseen pyritään jatkamalla laajennetun aukiolon kokeilua, jossa asiakkaat voivat käyttää kirjastotiloja ja lainata aineistoa normaalien aukioloaikojen ulkopuolella. Lisäksi käytössä on toimintamalli, jossa eri kaupunginosa-alueiden yhdistykset ja muut toimijat voivat sopimuksen perusteella käyttää kirjastotiloja aukioloaikojen ulkopuolella. Tilojen käyttöä tehostetaan myös virastojen välisillä kaupunkistrategiaa toteuttavilla yhteistyömuodoilla ja tilaratkaisuilla. Vuonna 2016 valmistuu kirjaston, työväenopiston ja nuorisokeskuksen hankkeena yhteiskäytössä oleva tilaratkaisu Maunulan uuteen keskukseen.

Talousarvioehdotus

Talousarvioehdotus vuodelle 2016 ja taloussuunnitelmaehdotus investointiehdotuksineen ovat esityslistan tämän asian liitteenä

Kaupunginkirjaston käyttömenojen kehitys on viime vuosina ollut hyvin maltillista. Asukaskohtaiset menot kasvoivat vuodesta 2011 vuoteen 2014 0,65 euroa/asukas (+1,1 %).

Käyttömenojen kehitys/asukas 2011 - 2015

Vuosi	euroa
2011	61,55
2012	63,34
2013	62,46
2014	62,20
2015	59,38

Verrattaessa kaupunginkirjaston menojen kehitystä kustannustason muutoksia kuvaaviin yleisiin indekseihin havaitaan menojen ja käytettävissä olevien määrärahojen reaalinen laskutrendi.

Muun muassa kuluttajahintaindeksi sekä julkisten menojen hintaindeksi (kuntatalous-kulttuuritoimi) ovat nousseet vastaavana ajanjaksona (v. 2011–2014) +5,4 %.

Kaupunginkirjaston käyttötalousarvio vuodelle 2016 esitetään talousraamin mukaisesti 37 146 000 euroa.

Käyttötulot

Kaupunginkirjaston tulot on esitetty 2 611 000 euron suuruisena.

Tulot sisältävät asiakkailta perittävät myynti- ja maksutulot, kuten, myöhästymis- ja aineiston korvausmaksut. Myöhästymismaksuja ja käyttökorvauksia on arvioitu kertyvän miljoona euroa. Kopioiden ja tulosteiden myynnistä arvioidaan kertyvän tuloja noin 260 000 euroa. Tulot perustuvat kulttuuri- ja kirjastolautakunnan 9.12.2014 hyväksymiin maksuihin.

Tulot sisältävät 610 000 euroa Kirjastot.fi – hankkeeseen, 160 000 euroa monikielisen kirjaston ylläpitämiseen sekä 225 000 keskuskirjastotehtävien hoitamiseen.

Käyttömenot

Palkat ja palkkiot (17 018 000 euroa) on laskettu voimassa olevien palkkojen mukaisesti. Ne sisältävät palkat lomarahoihin sekä määrärahat tilapäisen työvoiman palkkamenoihin, erilliskorvauksiin sekä muihin palkkoihin ja palkkioihin. Henkilökunnan palkoista on vähennetty oikaisueränä saatavat henkilöstökorvaukset.

Henkilösivukulut (5 800 000 euroa) on laskettu ohjeiden mukaisilla prosenteilla (33,61 %).

Talousarvion laatimisohteiden mukaan hallintokuntien tulee noudattaa voimassa olevia virka- ja työehtosopimuksia kokonaisuudessaan.

puitteissa. Kaupunginhallituksen käyttövaroihin ei ole varattu keskitettyjä palkkamäärärahoja. Raamin niukkuus vaikuttaa erityisesti kaupunginkirjaston henkilöstömenoihin. Kirjastotoimi on henkilöstövaltaista ja kirjastoverkon laajuudesta ja monimuotoisuudesta johtuen henkilöstömenot muodostavat yli puolet kirjaston käyttömenoista. Erityisesti keskustakirjaston suunnitteluun tulisi voida varata riittävät resurssit. Myös mahdollisten palkkaratkaisujen mukaiset korotukset vaikuttavat merkittävästi kirjaston kuluihin ja kulurakenteeseen.

Palvelujen ostoihin on esitetty yhteensä 3 986 000 euroa. Esitys sisältää määrärahat tietotekniikkamenoihin, tilapäisen työvoiman hankintaan, siivouspalveluihin sekä muiden palvelujen ostoihin. Palvelujen ostoihin sisältyy myös 140 000 euron määräraha keskustakirjaston suunnitteluun ja palvelujen kehittämiseen.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat-kohtaan on esitetty 3 935 000 euron määrärahaa. Aineistohankintojen osuus tästä on 3 313 000 euroa. Vuonna 2014 aineistohankintoihin käytettiin 3 200 000 euroa.

Haastavasta taloudellisesta tilanteesta ja väkiluvun ennustetusta kasvusta huolimatta kaupunginkirjasto esittää asukaskohtaiseksi aineistomäärärahaksi 5,25 euroa. Aineet, tarvikkeet ja tavarat-kohta sisältää myös kaluston pienhankintoja, toimistotarvikkeet sekä sähköenergian niiden toimitilojen osalta, joissa sähkö ei sisälly vuokrasopimukseen. Sähköenergian määrärahassa on huomioitu energiansäästötavoitteet.

Toimitilojen vuokriin on esitetty 6 375 000 euron määrärahat. Määräraha sisältää talousarvion laatimisoheissa esitetyn sisäisten tilavuokrien korotusvaikutuksen. Tilakeskukselle vuokran yhteydessä maksettavat palvelukustannukset sisältyvät palvelujen ostoihin. Tilavuokrien osuus kaikista käyttömenoista on 17 %. Määräraha sisältää lisäksi koneiden ja kaluston vuokrat sekä siviilipalvelusmiesten asuntojen vuokratulot.

Muut menot-kohtaan sisältyy muun muassa kirjaston jäsenmaksu IFLA:lle (International Federation of Library Associations and Institutions). Lisäksi kirjasto on myös varautunut maksamaan RFIDLab Finland ry:n jäsenmaksun.

Kirjastoverkon tilannetta ja laajuutta on käsitelty kulttuuri- ja kirjastolautakunnassa (24.3.2015) kirjaston kiinteistölautakunnalle antamassa lausunnossa talonrakennushankkeiden rakentamissuunnitelma vuosiksi 2016 – 2025.

Taloussuunnitelma 2017–2018

12.05.2015

Taloussuunnitelmakauden tuloarvio esitetään 2 528 000 euron suuruisena.

Vuoden 2017 käyttömenot ovat 38 268 000 euroa ja 40 021 000 euroa vuonna 2018. Talousarviovuoteen 2016 verrattuna vuoden 2018 käyttömenot nousevat 2 875 000 euroa (7,7 %), mutta asukaskohtaisesti tarkasteltuna menokasvu on 5,5 %.

Palvelujen ostoihin sekä aineet, tarvikkeet ja tavarat-menokohtiin esitetyllä menotasolla voidaan turvata kirjaston peruspalvelutaso ja aineiston kattavuus, huomioiden keskustakirjaston vaatimat välttämättömät menot.

Vuokramenoihin esitetään menolisäyksiä remontoitujen tilojen vuokrantarkistuksista johtuen sekä vuoden 2018 vuokramenoihin on huomioitu keskustakirjaston aiheuttama vuokralisä loppuvuoden osalta.

Irtain omaisuus 2016–2025

Talousarvion laatimisoheiden mukaan irtaimen omaisuuden budjetoinnin lähtökohtana on hallintokunta-kohtainen raami. Kirjastotoimelle on raamissa varattu 1 250 000 euroa.

Irtaimen omaisuuden hankintoihin esitetään tietotekniikkahankintoihin 608 000 euron määrärahaa. Kalusteisiin on mahdollista varata 642 000 euroa. Töölön kirjaston perusparannustyö jatkuu vuoteen 2016. Lisäksi Maunulan kirjastolle valmistuu uudet tilat rakennettavassa Maunulatalossa vuonna 2016.

Taloussuunnitelmavuosille 2017–2020 esitetään irtaimen omaisuuden määrärahoja seuraavasti:

Vuosi	Euroa
2017	2 835 000
2018	6 378 000
2019	1 813 000
2020	1 063 000

Taloussuunnitelmavuosien merkittävin menoerä 6 500 000 euroa kohdistuu vuosina 2017–2018 keskustakirjastohankkeelle.

Tietotekniikkainvestoinnit sisältävät kirjastotoiminnan sujuvuuden ja ylläpidon turvaavia välttämättömiä hankintoja.

Taloussuunnitelmakaudelle on esitetty määrärahoja kirjastotilojen kuluneisuuden torjumiseen ja ergonomian parantamiseen. Lisäksi

12.05.2015

kirjaston palvelualueuudistukset ja tilakonseptin toteuttamiseen on esitetty varatavaksi määrärahoja.

Esittelijä

kirjastotoimen johtaja
Tuula Haavisto

Lisätiedot

Ari Tirri, talouspäällikkö, puhelin: 310 85510
ari.tirri(a)hel.fi
Tuula Haavisto, kirjastotoimen johtaja, puhelin: 310 85500
tuula.haavisto(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Kir talousarvioehdotus 2016.pdf
- 2 Kir irtaimen omaisuuden perushankinta 2016-2025 IT-käyttömenot 2016-2018.pdf
- 3 Kir suoritteet ja määrät 2016.pdf
- 4 Kir tilankäyttöohjelma 2016-2025.pdf
- 5 Kir henkilöstöresurssisuunnitelma 2013-2018.pdf
- 6 Kir talousarviokirjan teksti 2016.pdf
- 7 KIR selvitys ikäihmisten subventointikäytännöistä.pdf

Tiedoksi

Talous- ja suunnitteluosasto